

درس دوم: سازه‌ها و عوامل تاثیرگذار در شعر فارسی

عاطفه

اساسی‌ترین عامل پیدایی شعر، عاطفه است. حالت‌هایی چون **اندوه**، **شادی**، امید، یأس، حیرت، **تعجب** و ... نمودهای عاطفه‌اند. که شاعر می‌کوشد آنها را به دیگران انتقال دهد.

وزن

- ۱- پس از **عاطفه** **مهم‌ترین و مؤثرترین** عامل، «**وزن**» است؛
- ۲- بدون **وزن**، کمتر می‌توان عواطف را برانگیخت؛
- ۳- **انتظاری** که آدمی از شعر دارد، این است که بتواند آن را **زمزمه** کند؛
- ۴- علت اینکه شعر را بیشتر از **نثر** می‌خوانند، **شوق** به **زمزمه** و **آوازخوانی** است؛
- ۵- **وزن** در شعر، **جنبه‌تزیینی** ندارد؛
- ۶- **وزن** در شعر **جزء طبیعت شعر** است؛
- ۷- برای نشان دادن **عواطف**، نمی‌توان از **وزن چشم پوشید**؛
- ۸- **وزن** یکی از **مهم‌ترین ارکان شعر** است؛
- ۹- **اهمیت وزن** نشان می‌دهد که **گو شنوازی** و **خوش‌آهنگی** سخن چه **تأثیری** بر انسان دارد؛
- ۱۰- بیشتر **کتا بهای مقدس** نیز از کشش و **جاذبه‌آهنگ** و **کلام موزون**، بهره گرفته‌اند؛
- ۱۱- **وزن**، **ادراکی** است که از **احساس نظم** حاصل می‌شود.
- ۱۲- **وزن**، **امری حسّی** است؛
- ۱۳- **وزن** بیرون از ذهن کسی که آن را در می‌یابد، **وجود ندارد**؛
- ۱۴- **وسيلة ادراک وزن**، **حواس** ما است.

تأثیر وزن و آهنگ در انتقال احساس و عاطفه

شاعر برای انتقال **عاطفه** خود به دیگران از **زبان کمک** می‌گیرد. **واژه‌هایی** را انتخاب می‌کند که با **قرار گرفتن در کنار هم**، **آهنگی خاص** را پدید بیاورند؛

وزن و آهنگ، به انتقال بهتر احساس و عاطفه کمک می‌کند.

وزن و آهنگ باید با محتوا هماهنگ باشد.

شعر و موسیقی هر دو برای برانگیختن حس و حال عاطفی به کار می‌روند.

تناسب و همسویی وزن و عاطفه، بر قدرت اثرگذاری سخن می‌افزاید.

هماهنگی وزن و محتوا

۱- وزن ضربی و شاد و طرب‌انگیز: حس شادی و نشاط را منتقل می‌کند.

ما همه چشمیم و تو نور ای صنم	چشم بد از روی تو دور ای صنم
تا به کرم خرده‌نگیری؛ که من	غایبم از ذوق حضور ای صنم « سعدی »

۲- وزن و آهنگ کوبنده و کوتاه: بار حماسی فضای شعر را غنی‌تر می‌سازد؛

زمین آمد از سُم اسپان به جوش	به ابر اندر آمد فغان و خروش
چو برخاست از دشت گرد سپاه	کس آمد بر رستم از دیدگاه
بر آمد خروش سپاه از دو روی	جهان شد پر از مردم جنگجوی « فردوسی »

۳- وزن سنگین و غم‌انگیز: حس غم و اندوه را منتقل می‌کند.

بر سر زدند از آلم زاده بتول	تنها همین نه مریم و هاجر، که ساره هم
بستند راه مهلت او از چهار سو	تنها نه راه مهلت او، راه چاره هم « فدایی مازندرانی »

۴- وزن آرام و نرم و لطیف: حس پند و اندرز را منتقل می‌کند.

دیو پیش توست پیدا، زو حذر بایدت کرد	چند نالی تو چو دیوانه ز دیو ناپدید
برگزین از کارها پاکیزگی و خوی نیک	کز همه دنیا گزین خلق دنیا این گزید « ناصر خسرو »

لحن

توجه به فضای عاطفی و آهنگ متن، سبب کشف لحن می‌شود.

تشخیص لحن مناسب هر متن، خواندن را دلنشین‌تر و درک محتوا را آسان‌تر می‌سازد.

سوال های متن درس دوم - سازه ها و عوامل تاثیر گذار در شعر فارسی (علوم و فنون ۱)

۱- کارکرد شعر و موسیقی چیست؟

پاسخ: شعر و موسیقی هر دو برای برانگیختن حس و حال عاطفی به کار می‌روند.